

УДК 314.18:331.5:364.013

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ, РИНОК ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ

С.З. Сиромят

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: ринок праці, соціальний захист, демографічна ситуація, населення

Анотація. Проаналізовано демографічну ситуацію, рівень розвитку, функціонування ринку праці та виконання програми соціального захисту населення.

Вступ. Негативна тенденція у відтворенні населення України призводить до значного скорочення демовідтворювального потенціалу, нагромадженого попередніми поколіннями.

Демографічні процеси: відтворення населення, зміна поколінь, характер і темпи зростання (зменшення) населення, зміна рівнів народжуваності, смертності, статеві-вікової структури, міграції, тісно взаємопов'язані з усім суспільним розвитком. Ці процеси залежать від суспільного розвитку і, разом з тим, активно впливають на нього, сприяючи соціально-економічним перетворенням чи гальмуючи їх. Сказане є особливо актуальним для сучасної соціально- економічної ситуації в Україні [1, с. 301].

Для України характерний регресивний тип вікової структури населення, що характеризується повільною зміною поколінь, скороченням народжуваності, подовженням тривалості життя. Для такого типу вікової структури властивий такий розподіл населення: діти-близько 20 % від усієї чисельності населення, батьки-близько 50 % , прабатьки-близько 30 % [1, с. 302].

Демографічна ситуація в країні в останні роки ускладнюється настільки, що є всі підстави вважати Україну зоною демографічної кризи із особливо складним становищем у сільській місцевості та в окремих регіонах. Скорочення чисельності населення в країні має негативні наслідки як з погляду демографічної основи його відтворення, так і з економічного погляду.

Низький рівень народжуваності спричиняє зміну репродуктивної поведінки молодих родин в умовах соціально-економічної кризи, зменшення кількості зареєстрованих шлюбів, збільшення кількості розлучень.

Активна еміграція населення ускладнює демографічні проблеми держави. Серед емігрантів велику частку складають висококваліфіковані фахівці.

Вищезазначена інформація визначає актуальність теми дослідження та необхідність покращення демографічної ситуації в державі, формування цивілізованого ринку праці, що в свою чергу передбачає покращення добробуту населення, підвищення активності населення щодо пошуку роботи, зменшення соціальних виплат певній категорії населення та підвищення ефективності виробництва.

Метою дослідження є оцінка сучасної демографічної ситуації, розвитку ринку праці, програми соціального захисту населення, та вивчення їх впливу на підвищення рівня життя людей в державі.

Аналіз останніх досліджень. Серед важливих і складних проблем соціально-економічного розвитку України особливе місце належить формуванню нової соціальної політики, адекватної цивілізованому ринковим відносинам. Як показали дослідження, ключовими питаннями такої політики є соціальний захист, соціальна підтримка, соціальна допомога.

Соціальний захист - це система заходів, яка забезпечує соціальну захищеність переважно непрацездатного населення. Соціальна підтримка - це система заходів для економічно активного населення, яка передбачає створення умов, що дозволяють працівникові забезпечувати свою соціальну захищеність. Соціальна допомога - це система заходів, які застосовуються для всього населення [2, с. 33].

Вивченням та дослідженням аспектів демографічної ситуації, ринку праці та соціального захисту населення займаються багато вчених. Особливо можна виділити Грیشнова О.А., Дарченко Н.Д., Шкільов О.В., Ковальов В.М., Карпіщенко О.І., Махсма М.Б.,

Мерзляк А.В., Лукашевич В.М., Буряк П.Ю. та інші. У працях названих вчених розкрито суть ринку праці та система соціального захисту населення. В той же час система функціонування ринку праці та здійснення соціального захисту населення на регіональному рівні розкриті недостатньо.

Здійснення радикальної зміни в цих питаннях зумовлюють потребу розробки принципово нових підходів до формування та регулювання демографічної політики, політики в області ринку праці та соціального захисту населення [5, с. 5]. Метою цих радикальних змін має бути подолання спаду виробництва і досягнення поступового економічного зростання та забезпечення добробуту населення, особливо на селі. У зв'язку з цим треба звернути увагу на розвиток системи мотивації праці за сучасних умов, що є вирішальним елементом соціально-економічної політики держави і складовою реформ в області праці.

Результати досліджень. Найголовнішим фактором покращення нашого життя є бачення усіма місцевими радами народних депутатів потенціалу кожного населеного пункту, їх робота з людьми щодо ефективного використання цього потенціалу самою громадою в своїх же інтересах [3, с. 6].

Демографічна ситуація в Овідіопольському районі у 2009 році характеризувалась незначним природним та міграційним приростом населення. Наявне населення району становить 68960 осіб (табл. 1).

Таблиця 1. Демографічна ситуація в Овідіопольському районі Одеської області

Показники	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
Чисельність наявного населення, тис.осіб	60,3	63,8	65,4	66,7	69,0
Кількість народжених, осіб	776	827	950	991	901
Загальний коефіцієнт народжуваності (на 1000 жителів)	12,3	12,8	14,4	14,9	13,1
Кількість померлих, осіб	960	951	977	960	892
Загальний коефіцієнт смертності (на 1000 жителів)	15,2	14,7	14,8	14,4	12,9
Природний приріст (скорочення) населення, осіб	-184	-124	-27	31	9
Коефіцієнт природного приросту (скорочення) населення (на 1000 жителів)	-2,9	-1,9	-0,4	0,1	0,5
Міграційний приріст (скорочення) населення, осіб	1437	1751	1292	1154	1322
Коефіцієнт міграційного приросту (скорочення) населення (на 1000 осіб наявного населення)	22,8	27,1	19,6	17,2	19,3
Кількість зареєстрованих шлюбів, од.	443	542	706	560	538
Кількість зареєстрованих розлучень, од.	250	347	319	312	217

На ринку праці свій негативний вплив залишила фінансово-економічна криза. У 2009 році в районі уповільнилось зростання середньомісячної заробітної плати, створено менше, ніж у 2008 році нових робочих місць, збільшилась заборгованість із виплати заробітної плати на підприємствах приватної та комунальної власності.

Програмою зайнятості населення Овідіопольського району передбачена діяльність сфери соціального захисту та соціального обслуговування, яка спрямовувалась на реалізацію пріоритетних завдань, визначених державною соціальною політикою, впровадження економічних, правових і конституційних гарантій усіх громадян держави (табл. 2).

Діяльність сфери соціального захисту та соціального обслуговування населення спрямовувалась на посилення гарантій соціального захисту населення шляхом вдосконалення ефективної системи адресної підтримки пільгових категорій, багатодітних і незаможних родин. Суттєво збільшено розмір допомоги при народженні дитини, підвищено соціальні гарантії багатодітним малозабезпеченим сім'ям (табл. 3).

Таблиця 2. *Розвиток ринку праці в Овідіопольському районі Одеської області*

Показники	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
Середньомісячна заробітна плата, грн.	666	868	1130	1462	1531
Перебувало на обліку в центрі зайнятості, чол.	1205	962	901	1013	843
Працевлаштовано, осіб	460	573	643	630	265
До громадських робіт залучено, осіб	214	241	242	220	10
Створено дотаційних робочих місць, од.	15	11	12	12	2
Рівень зареєстрованого безробіття, %	1,5	1,26	0,5	0,5	0,2
Створено нових суб'єктів господарювання, од.	4	8	5	144	136
Створено нових робочих місць, всього, од.	2492	2498	2364	2554	1531
в т.ч. на діючих підприємствах	486	731	601	1208	723
Зареєстровано підприємців фізичних осіб, кількість	1072	907	1017	1017	525

Таблиця 3. *Соціальний захист населення Овідіопольського району Одеської області*

Вид державної соціальної допомоги	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, тис. грн.	2141,0	1642,0	1292,5	1373,2	1306,1
Кількість сімей	802	670	597	496	401
Державна соціальна допомога сім'ям з дітьми, всього, тис. грн.	3724,6	6191,5	16177,8	19854,1	27419,1
в т.ч.					
допомога при народженні дитини:					
- кількість жінок, осіб	393	330	936	981	820
- загальна сума, тис. грн.	1221,3	2855,3	7540,1	11645,2	16662,2
Допомога по догляду за дитиною до 3-х років:					
- кількість жінок, осіб	1281	1380	2584	2358	2502
- загальна сума, тис. грн.	1375,9	1423,7	2940,8	3860,9	4456,7
Допомога на дітей, які перебувають під опікою, од.:					
- кількість сімей, од.	43	64	197	133	123
- загальна сума, тис.грн.	260,4	500,8	729,7	903,8	2366,6
Допомога на дітей одиноким матерям:					
- кількість жінок, осіб	425	960	1266	1266	1277
- загальна сума, тис. грн.	668,9	1198,0	2572,3	3011,4	3476,0
Державна соціальна допомога дітям, батькам яких ухиляються від сплати аліментів, осіб:					
-	-	3	9	21	29
- загальна сума, тис. грн.	-	1,2	147,5	48,1	77,2
- Державна соціальна допомога дітям інвалідам до 18 років та інвалідам з дитинства, тис. грн.	96,0	411,5	1425,5	2122,4	2627,8

Висновки. Пріоритетним напрямком роботи із соціального захисту є підвищення

доходів населення, дотримання вимог чинного законодавства про працю, надання якісних послуг населенню, підвищення рівня життєвих та соціальних стандартів населення.

Література

1. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально – трудові відносини: [Підручник] / О.А. Грішнова. - К.: Знання, 2004. - С.70, 301-302.
2. Економіка праці та соціально-трудова відносини. Збірник завдань і вправ: [Навчальний посібник] / Н.Д. Дарченко, В.С. Рижиков, О.Л. Єськов, О.М. Мікрюков. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - С. 33.
3. Звіт Овідіопольської районної державної адміністрації про виконання програми соціально - економічного розвитку району за 2007, 2008, 2009 роки.
4. Місто та райони Одеської області за 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 роки. Статистичний збірник.
5. Сулима М.І. Формування системи мотивації праці в сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / М.І. Сулима. - Київ, 2009. – 19 с.

Сыромят С.З. **Демографическая ситуация, рынок труда и социальная защита населения**

Аннотация. Рассматриваются демографическая ситуация, уровень развития, функционирования рынка труда и выполнение программы социальной защиты населения.

Ключевые слова: рынок труда, социальная защита, демографическая ситуация, население

Syromyat S.Z. **Demographic situation, labour market and population social protection**

Summary. The demographic situation, level of development, labour-market performances and fulfilment of the program of social protection of the population are considered.

Key words: labour market, social protection, demographic situation, population